

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการประกอบพิธีกรรมในศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา เขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา, เพื่อศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการประกอบพิธีกรรมใน ศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียง, และเพื่อศึกษาคุณค่าของศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา เขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ซึ่งจะสรุปผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการประกอบพิธีกรรม ในศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา เขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ สรุปผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา คำว่าแนวคิดตามที่ปรากฏในพจนานุกรมไทย ฉบับบัณฑิตยสถานและสมบุรณ์ คือ ความคิดที่วางไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ ในที่นี้หมายถึง แนวคิดเรื่องศาลเจ้าของคนจีนเชื้อสายไทย ที่ตั้งอยู่เขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ แนวคิดเกิดจากความเชื่อของมนุษย์เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดหรือเผ่าพันธุ์ภาษาใด เพียงแต่ความเชื่อเหล่านั้นอาจคล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคลเท่านั้น และมนุษย์แต่ละกลุ่มชนชาติเผ่าพันธุ์ย่อมมีการสั่งสมและสืบสานความเชื่อหลายอย่างรวมกัน จนทำให้เกิดเป็น วัฒนธรรมความเชื่อของกลุ่มนั้นๆ พระพุทธศาสนาก็มีการกล่าวถึงลักษณะสำคัญดังกล่าวไว้ว่า มนุษย์ในยุคโบราณที่มีความรักสุขเกลียดทุกข์เป็นธรรมชาติได้พากันแสดงความเชื่อถือต่อ ป่าไม้ ภูเขา หรือรุกขเจดีย์ต่างๆ เพื่อเป็นที่พึ่งช่วยให้ตัวเองรอดจากภัยอันตรายมนุษย์จึงมีการตั้งศาลเจ้าเพื่อให้เทพเจ้าสิงสถิตอยู่ในสถานที่ตั้งศาลเจ้านั้นๆ และเป็นการยอมรับด้วยศรัทธา ด้วยความจงรักภักดีที่แฝงด้วยความกลัว ปฏิบัติสืบกันมาตามความเชื่อนั้นจนกลายเป็นประเพณีของกลุ่มชนนั้นๆศาลเจ้าในความเชื่อของจีนทั่วไปนั้น ความเชื่อของศาลเจ้า เกิดจากศาสนาดั้งเดิมเกิดขึ้นในสมัยบุพกาลที่ความรู้ของคนในยุคนั้นมีขอบเขตจำกัดและไม่สามารถอธิบายสภาพธรรมชาติ อย่างเช่น ฝนตก ลม พายุ เป็นความเชื่อที่เกิดจากศาสนาพุทธฝ่ายเถรวาท ที่สอนเกี่ยวกับความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และเป็นการรับนับถือเอาพระพุทธศาสนาเถรวาทไว้เป็นที่พึ่ง เพราะฉะนั้นศาลเจ้าจึงเป็นศาสนสถานที่ประกอบพิธีกรรมที่สำคัญทางศาสนาของคนจีนเชื้อสายไทย

แนวคิดเกี่ยวกับศาลพระภูมิ คือเพื่อแสวงหาที่พึ่งทางใจและให้เจ้าที่คลบนาคาลให้เจ้าของบ้านเรือน สถานที่นั้น อยู่ร่มเย็นเป็นสุขมีโชคลาภ เกิดความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพย์สินเงินทอง และปกป้องรักษาคุ้มครองให้ปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง เพราะเป็นที่สถิตของเทวดาเทพารักษ์ คือ การเชิญเทวดาต่าง ๆ มาอวยพรตามคติความความสำคัญของศาลพระภูมินั้นจะคงอยู่ได้ ก็ขึ้นอยู่กับความเชื่อ เชื่อในอำนาจที่มองไม่เห็น เป็นสิ่งลึกลับ แต่มีอำนาจหรือไม่ นั่น ขึ้นอยู่กับผู้ที่ศรัทธาเลื่อมใส และทำการกราบไหว้บูชาขอพรสำเร็จดังใจปรารถนา และเป็นที่พึ่งทางใจของมนุษย์บนบานศาลกล่าวตามสิ่งที่ตนปรารถนา เมื่อสำเร็จ ก็ตอบแทนด้วยการเช่นสรวงข้าวปลาอาหาร หรือ สิ่งของตามที่ได้นบนานเอาไว้และแนวคิดเกี่ยวกับศาลเพียงตา คือ การตั้งศาลขึ้นชั่วคราว ในเวลาที่เป็น เช่น ออกสนามรบ หรือ ออกป่าจับช้าง ตลอดจนถึงท้องถิ่น และห้วยหนองคลองบึงเพื่อให้เกิดเป็นสิริมงคลในชีวิต และดูแลรักษาข้าวปลาอาหาร เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์

อิทธิพลพระพุทธศาสนาที่มีต่อการประกอบพิธีกรรมในศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนาเข้าไปมีอิทธิพลต่อพิธีกรรมมาตั้งแต่ยุคโบราณ จากการศึกษาเรื่องโหราศาสตร์ ที่เป็นค่านิยมในอดีตของชาวบ้าน และจากการรู้เรื่องโหราศาสตร์และเทพเจ้าที่สถิตอยู่ตามศาล หรือ ป่า ภูเขา ดันไม้ เป็นต้น จากศาสนาพราหมณ์ที่เคยรุ่งเรืองในดินแดนแถบนี้มาก่อน มีการพัฒนาในช่วงระยะสุดท้ายประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ยุคนั้น ต่างก็รับเอาพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่ง แต่ก็ทิ้งร่องรอยของศาสนาพราหมณ์ให้เห็นโดยทั่วไป เช่น พิธีกรรมต่าง ๆ ต่างก็มีศาสนาพราหมณ์อยู่ถึงกระนั้นพระพุทธศาสนาต่างก็ให้การยอมรับว่า เรื่องผีหรือเรื่องวิญญาณมีอยู่จริง และผีหรือเทวดามาก็มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของมนุษย์เนื่องจากว่าเป็นผู้ที่อยู่ในภพภูมิที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในแง่ของการประกอบพิธีกรรม หรือการอาศัยอยู่ในโลกร่วมกันของมนุษย์และเทวดาหรือผีก็ตาม จะต้องมีการบอกกล่าวให้รับรู้ถึงการเข้าไปอยู่อาศัยด้วย ในสมัยพุทธกาลอิทธิพลพระพุทธศาสนาที่มีต่อการประกอบพิธีกรรมในศาลเจ้านั้น เริ่มต้นจากเชื่อเรื่องวิญญาณ มีความเชื่อว่าวิญญาณ คือ ผี หรือวิญญาณมิใช่มนุษย์ที่มีอำนาจสร้างความเสียหายเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ในเมืองไพศาลี ซึ่งมีสาเหตุมาจากมนุษย์เข้าไปอาศัยอยู่ในเมืองนั้นและสร้างความทุกข์ให้เกิดกับชาวเมืองอย่างหนัก จนพระพุทธองค์ต้องเข้าไปเจริญรตนสูตรเพื่อขจัดปัดเป่าเหตุร้าย เพราะฉะนั้นเวลาไปไหว้ศาลเจ้า ตั้งศาลพระภูมิ เจ้าของบ้านต้องรับศีลรับพรจากพระสงฆ์ก่อน และอาจารย์ที่ประกอบพิธีกรรมต้องนุ่งขาวห่มขาวเป็นผู้ที่มีศีล การทำพิธีกรรมในศาลเพียงตาก็เช่นกัน อาจารย์ที่เชิญมาประกอบพิธีต้องเป็นผู้มีศีลธรรม จึงจะประกอบพิธีให้สมบูรณ์แบบได้

ในการศึกษาอิทธิพลพระพุทธรูปศาสนานี้ที่มีต่อการประกอบพิธีกรรมในศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จากอาจารย์ที่เคยผ่านทำพิธีกรรมมาทั้ง ๓ ท่าน คือ อาจารย์บุญธรรม สายแสงจันทร์ อยู่บ้านเลขที่ ๓๔ หมู่ชนไตรรงค์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, อาจารย์บุญช่วย มิตถุลาวงศ์ บ้านเลขที่ ๑๒๔ หมู่ที่ ๕ บ้านตะติงไถง ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, และอาจารย์ชะอ้อน สุกิมารส บ้านเลขที่ ๗๗ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาพบว่า อิทธิพลพระพุทธรูปศาสนานี้ที่มีต่อพิธีกรรมการตั้งศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา ให้ความเห็นคล้าย ๆ กัน คือ ประการแรก ต้องมีศรัทธาความเชื่อในคำสอนของพระพุทธรูปศาสนาเรื่องความกตัญญู ประการที่สอง เชื่อเรื่องผีและวิญญาณบรรพบุรุษ การไปไหว้ศาลเจ้าก็เพื่อสักการะวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไป ไหว้ศาลพระภูมิ เพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข และปกป้องภัยอันตรายต่าง ๆ ไหว้ศาลเพียงตา เพื่อให้ปลอดภัยจากสิ่งที่จะทำอันตราย และคุ้มครองดูแลทรัพย์สิน ตลอดจนถึงให้ข้าวปลาอาหารผีปู่ย่า ตามความเชื่อแบบดั้งเดิม คนพื้นเมืองดั้งเดิม เชื่อว่าผีหรือวิญญาณมีอยู่ทุกที่ ในธรรมชาติ รวมถึงสัตว์และคนตาย เมื่อฝึกกลายเป็นผู้มีอำนาจที่จะคลั่งบันดาลให้เกิดสิ่งดีร้ายกับชีวิตมนุษย์ การทำให้ผีพึงพอใจเพื่อให้คนอยู่ห่างจากสิ่งร้ายจึงสำคัญยิ่งในวัฒนธรรมสังคมนับถือผี และหลักการนี้ยังเป็นที่มาของการสร้างที่สถิตเป็น หอ เรือน สำหรับผี รับเครื่องพลีกรรมบวงสรวงจากคนเพื่อขอมา อนุญาต

ศึกษาคุณค่าของศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา เขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ คุณค่าของศาลเจ้านั้น ศาลเจ้าเป็นที่เคารพสักการะของชาวจีนเชื้อสายไทย เพราะฉะนั้นจึงมีความสำคัญ และมีคุณค่าในทางจิตใจอย่างยิ่ง ชาวจีนมีพื้นฐานความเชื่อในหลักคำสอนศาสนาพุทธสายมหายานอย่างมาก และมีความเชื่อที่คล้ายกัน ซึ่งได้ฝังลึกอยู่ในจิตใจมาช้านาน ตั้งแต่บรรพบุรุษและสมัยรวมกันเป็นอันหนึ่งเดียวกันบนจีนแผ่นดินใหญ่ ก่อนที่อพยพกระจายไปอยู่ในที่ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ได้แก่คติความเชื่อไม่ว่าจะอยู่ในภูมิภาคใดล้วนมีพื้นฐานทางความคิดร่วมกัน แม้จะผสมผสานกับวัฒนธรรมของชาติใหม่ก็ตาม แต่ชาวจีนก็ยังคงปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ ตามแบบแผนที่สืบทอดจากบรรพบุรุษของตน ทรงคุณค่าความสำคัญทางศาสนา คุณค่าทางด้านสังคม ศาสนสถานจีนเป็นเครื่องมือทางสังคมอย่างหนึ่งที่ใช้ในการสั่งสอนให้คนเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญูกตเวที เชื่อถือในกรรมเวร รักสงบและสันติภาพ คำสั่งสอนของเทพเหล่านี้ ล้วนสร้างให้คนในสังคมมีศีลธรรม เคารพต่อสังคม คุณค่าทางวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ๓ ประการ คือ ๑) วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศิลปลักษณะการแสดงออกทางวัฒนธรรมดังกล่าว ๒) เป็นการปฏิบัติเพื่อให้ดวงวิญญาณได้รับความสุขความพึงพอใจ ๓) เพราะความเชื่อว่าการปฏิบัติต่อ

วิญญาณดังกล่าวอย่างไรพวกเขาก็จะได้รับผลตอบแทนอย่างนั้นด้วย นอกจากนั้นความเชื่อในวัฒนธรรมคุณค่าด้านเศรษฐกิจ และคุณค่าด้านการปกครอง

ศาลพระภูมิทรงคุณค่าด้านศาสนาการตั้งศาลพระภูมิและการเซ่นสรวงบูชาศาลพระภูมิเป็นความต้องการเป็นที่พึ่งทางใจของคนไทย เมื่อใดที่มีโอกาสปลูกบ้านใหม่ ย้ายที่อยู่ใหม่ หรือได้ที่ดินผืนใหม่ ก็มีความคิดที่จะตั้งศาลพระภูมิขึ้นไว้ในบริเวณบ้าน มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับรูปทรงการปลูกสร้างของศาลพระภูมินั้น จะเป็นลักษณะทรงไทยเสียเป็นส่วนมาก ลวดลายตกแต่งให้สวยงามก็เป็นลวดลายไทย คงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยเอาไว้เป็นอย่างดีเป็นที่มาของความเป็นวัฒนธรรมไทยแท้ คุณค่าด้านเศรษฐกิจการตั้งศาลพระภูมิแต่ละครั้งต้องใช้เงินทุนสิ่งของทุกอย่างในการตั้งศาลพระภูมิ ปัจจุบันนี้มีราคาค่อนข้างแพง ของสังเวดต้องจัดซื้อหา ดัชนีเหตุนี้จึงเป็นห่วงโซ่ของเศรษฐกิจเงินไหลหมุนเวียน

คุณค่าด้านสังคมของศาลเพียงตาเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน คือ ความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้น ตามความฉลาดของแต่ละบุคคล ซึ่งได้เรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น มาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ญาติพี่น้อง และผู้มีความรู้ในชุมชน ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เป็นแนวทาง หลักเกณฑ์ วิถีปฏิบัติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และความสัมพันธ์กับคนอื่น ภาคอีสานเป็นชุมชนเกษตรกรรม ที่สืบทอดมรดกจากบรรพบุรุษ อย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยผูกพันกับธรรมชาติป่าเขา วัฒนธรรมชุมชน อย่างแน่นแฟ้น ได้รับการสั่งสมแนวความคิด ภูมิปัญญา ปลูกศรัทธา คติ ความเชื่อ จนเป็นแบบแผนการดำรงชีวิต ที่มีคุณค่าทางศาสนา และคุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีการตั้งศาลเพียงตา ตามทุ่งนา ห้วย หนองคลองบึงไว้ ให้วิญญาณเจ้าที่รักษาสงคามความเชื่อ

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการประกอบพิธีกรรมในศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา เขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย มีข้อเสนอแนะสองประเด็น คือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

องค์กรและหน่วยงานทางการศึกษา ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ วัฒนธรรมจังหวัด และสถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

๑) องค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม พิธีกรรม สถาปัตยกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา ได้รับการสืบค้นและรวบรวมในลักษณะผลงานทางวิชาการ

สามารถนำเผยแพร่ให้ผู้ที่สนใจ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ นำความรู้ไปใช้ในการอ้างอิงเชิงวิชาการได้

๒) นักศึกษารวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องเล็งเห็นถึงความสำคัญของศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา ซึ่งสามารถให้การสนับสนุนส่งเสริมได้หลายๆ ด้าน

๓) กระทรวงวัฒนธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รูปแบบอนุรักษ์และฟื้นฟูความเชื่อ พิธีกรรม วัฒนธรรม การบูรณาการปราชญ์การะ ศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา เพื่อให้คงอยู่กับความเชื่อ พิธีกรรม สถาปัตยกรรมศาลพระภูมิไทยตลอดไป

๔) สถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนควรนำผลการวิจัยไปบูรณาการกับการศึกษาพื้นฐานทางวัฒนธรรม ให้สืบทอดเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

จากผลการศึกษาเรื่อง อิทธิพลพระพุทธรูปศาสนาที่มีต่อการประกอบพิธีกรรมในศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ มาทั้งหมด ผู้ศึกษาวิจัยเห็นบางประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับอิทธิพลพระพุทธรูปศาสนาที่มีต่อการประกอบพิธีกรรมในศาลทั้ง ๓ ประเภท ที่ควรนำมาศึกษาต่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้นมีดังนี้

๑) ควรศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม และความสำคัญของศาลเจ้าในหลายภาคพื้นที่ ที่แตกต่างกันออกไป เพื่อประโยชน์จะได้องค์ความรู้เพิ่มมากขึ้น

๒) ควรศึกษาเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ เพื่อเป็นการศึกษากว้างออกไป

๓) ควรศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มที่มีความเชื่อและไม่เชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตา

๔) ควรศึกษาและบันทึกพิธีกรรมการตั้งศาลเจ้า ศาลพระภูมิ และศาลเพียงตาไว้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเป็นมรดกของแผ่นดินสำหรับใช้ในการศึกษาต่อไปภายหน้า